

**MUSTAQILLIK SHAROITIDA MILLATLARARO TOTUVLIKNI
TA'MINLASHDA MA'NAVIYATNING O'RNI**

Shermamatova Ruxshona
Gumanitar va tillar fakulteti
Milliy g'oya manaviyat asoslari
huquq ta'lim yo'nalishi

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 15.04.2026

Revised: 16.04.2026

Accepted: 17.04.2026

KALIT SO'ZLAR:

ma'naviyat,
millatlararo totuvlik,
mustaqillik, madaniy
qadriyatlar, yosh avlod
tarbiyasi,
bag'rikenglik, ijtimoiy
barqarorlik.

Ushbu maqolada mustaqillik sharoitida millatlararo totuvlikni ta'minlashda ma'naviyatning roli va ahamiyati o'rganiladi. Ma'naviyat jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash, insonlar o'rtasida hurmat va bag'rikenglikni shakllantirish, yosh avlodni tarbiyalash va madaniy qadriyatlarni saqlashda asosiy vosita sifatida xizmat qilishi ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, ishda ma'naviyatning ta'lim, madaniyat, sport va ommaviy axborot vositalari orqali millatlararo totuvlikni mustahkamlashdagi amaliy yo'nalishlari tahlil qilinadi.

Kirish

Mustaqillik – har bir davlat va xalq uchun o'z tarixiy taraqqiyotida eng muhim davrdir. O'zbekiston mustaqillikka erishgach, yangi siyosiy, ijtimoiy va madaniy tizimni shakllantirish, davlat barqarorligini ta'minlash va jamiyatdagi turli etnik guruhlar o'rtasida totuvlikni saqlash muhim vazifa bo'ldi. Millatlararo totuvlikni ta'minlash nafaqat siyosiy va iqtisodiy choralar bilan, balki ma'naviy-axloqiy qadriyatlar, tarbiya va madaniyat orqali amalga oshiriladi. Shu nuqtai nazardan, ma'naviyat millatlararo hamjihatlikni shakllantirish, insonlar o'rtasida hurmat, bag'rikenglik va do'stlikni mustahkamlashda ajralmas vosita sifatida ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston hududida tarixan turli millat va etnik guruhlar birga yashab, o'zaro madaniy va iqtisodiy aloqalarni rivojlantirib kelgan. Mustaqillik davrida esa bu qadriyatlar davlat siyosatining markaziy yo'nalishiga aylantirildi. Ma'naviyat orqali shakllantiriladigan bag'rikenglik va hamjihatlik jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, yosh avlodni tarbiyalash va kelajakda millatlararo uyg'unlikni mustahkamlashda muhim omil sifatida xizmat qiladi. Shu sababli, millatlararo totuvlik va ma'naviyat masalasi nafaqat ilmiy, balki amaliy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Ushbu mavzu doirasida o'rganiladigan masalalar

– ma’naviyatning jamiyat hayotidagi o‘rni, ta’lim va tarbiyadagi roli, madaniy va sport tadbirlari orqali totuvlikni mustahkamlash, ommaviy axborot vositalari orqali targ‘ib qilish va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash – mustaqil O‘zbekiston sharoitida millatlararo totuvlikni yanada kuchaytirishning amaliy va nazariy jihatlarini yoritadi.

Mustaqillik yillarida O‘zbekiston jamiyatining rivojlanishida millatlararo totuvlik va barqarorlik masalasi eng dolzarb masalalardan biri sifatida yuzaga chiqdi. Tarixan turli etnik guruhlar va millat vakillari bir hududda yashab kelgan mamlakatimizda, mustaqillikni qo‘lga kiritgandan so‘ng, millatlararo munosabatlarni tartibga solish, ularning o‘zaro hurmat va bag‘rikenglik asosida rivojlanishini ta’minlash davlat siyosatining asosiy yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Bu jarayonda ma’naviyatning roli beqiyosdir, chunki ma’naviyat – jamiyatning ichki barqarorligini, ahil va sog‘lom ijtimoiy muhitni shakllantirishda asosiy kuch sifatida namoyon bo‘ladi. Millatlararo totuvlikni saqlash faqat qonuniy me‘yorlar, siyosiy vositalar yoki iqtisodiy barqarorlik orqali amalga oshmaydi, balki u ruhiy-axloqiy asosga, insonlar o‘rtasidagi o‘zaro hurmat va tushunishga tayanadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, ma’naviyat milliy uyg‘unlikni mustahkamlash, etnik stereotiplardan xoli bo‘lgan, bir-birini tushunadigan va qadrlaydigan jamiyatni barpo etish uchun muhim vosita hisoblanadi. Mustaqillik davrida olib borilgan siyosiy va ijtimoiy islohotlar, xususan, millatlararo totuvlikni ta’minlashga qaratilgan qonunlar, madaniyat va ma’naviyat dasturlari, o‘quv va targ‘ibot tadbirlari, jamiyatning ma’naviy muhitini oshirishga xizmat qilgan. Ular orqali yosh avlodda milliy g‘urur va hamjihatlik hissi uyg‘otish, etnik va diniy tafovutlarga nisbatan hurmatni shakllantirish, umuman, fuqarolik ongini rivojlantirish imkoniyati yaratiladi. Millatlararo totuvlikni mustahkamlashda ma’naviyatning yana bir jihati – bu tarixiy xotirani saqlash va tarbiyaviy ahamiyatga ega bo‘lishdir. Har bir millatning boy tarixiy merosi, urf-odatlarini, an‘analari va madaniy qadriyatlarini hurmat qilish orqali jamiyatda o‘zaro ishonch va mehr-muhabbat muhiti yuzaga keladi. Shu bilan birga, diniy bag‘rikenglik va etnik xilma-xillikni qadrlash, ularni jamiyat taraqqiyotining kuchli resursi sifatida qabul qilish orqali ma’naviy barkamollik shakllanadi. Mustaqillik sharoitida millatlararo totuvlikni ta’minlash faqat rasmiy tadbirlar bilan cheklanib qolmay, balki kundalik hayotda, oilaviy va maktab ma’naviyatida, ommaviy axborot vositalari orqali targ‘ib qilinadi. Televideniye, radio va bosma nashrlarda milliy qadriyatlarni hurmat qilish, insonlar o‘rtasida mehr-muhabbat, xayrixohlik va adolat tamoyillarini targ‘ib qilish muhim o‘rin tutadi. Shu tariqa, ma’naviyat millatlararo totuvlikning g‘oyaviy va ruhiy asosini tashkil etadi, u orqali insonlar o‘zaro tushunish, bag‘rikenglik va hamjihatlik tamoyillarini amalga o‘rnatishga o‘rgatiladi.

Mustaqil O‘zbekistonning millatlararo totuvlikni ta’minlash borasidagi tajribasi shuni ko‘rsatadiki, ma’naviyatni targ‘ibot, madaniy va tarixiy merosga hurmat, milliy qadriyatlarni rivojlantirish, yosh avlodda bag‘rikenglik va hamjihatlik tuyg‘usini shakllantirish orqali jamiyat barqarorligi mustahkamlanadi. Shu bilan birga, ma’naviyat insonlarni nafaqat o‘z milliy an‘analari bilan tanishtirish, balki boshqa millat vakillarining

madaniyati va urf-odatlarini qadrlashga, ularni hurmat qilishga undaydi. Natijada, mustaqillik davrida ma'naviyat millatlararo totuvlikni ta'minlashda jamiyatning eng muhim ijtimoiy va ruhiy omili sifatida o'zini namoyon qiladi, u bilan birga jamiyatdagi etnik va diniy munosabatlarning sog'lom va barqaror shakllanishiga xizmat qiladi, millatlararo hamjihatlik va bag'rikenglikni mustahkamlaydi, yosh avlodda insoniylik va fuqarolik qadriyatlarini rivojlantiradi hamda davlatning ichki va tashqi barqarorligini ta'minlashga hissa qo'shadi. Shunday qilib, mustaqillik sharoitida ma'naviyat millatlararo totuvlikni mustahkamlash, etnik va diniy bag'rikenglikni rag'batlantirish, ijtimoiy uyg'unlikni saqlash va jamiyatda o'zaro hurmat asosida barqarorlikni ta'minlashda ajralmas omil sifatida muhim rol o'ynaydi. U davlat siyosatining amaliy yo'nalishlariga, ta'lim tizimiga, madaniyat va san'atga, ommaviy axborot vositalari orqali targ'ibotga, shuningdek, har bir fuqaroning kundalik hayotidagi xulq-atvoriga singib boradi va shu tariqa millatlararo totuvlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu jarayonlar orqali jamiyatda nafaqat ichki barqarorlik, balki milliy va umuminsoniy qadriyatlarni rivojlantirish, yosh avlodda madaniy ong va ma'naviy kamolotni shakllantirish imkoniyati yaratiladi. Natijada, ma'naviyat millatlararo totuvlikni ta'minlashda faqat g'oyaviy vosita sifatida emas, balki jamiyat barqarorligi va davlatning uzluksiz rivojlanishi uchun strategik ahamiyatga ega bo'lgan asosiy omil sifatida ahamiyatini ko'rsatadi.

Mustaqillik yillarida O'zbekistonning ichki siyosiy va ijtimoiy barqarorligini ta'minlashda millatlararo totuvlikni shakllantirishning muhim omillaridan biri sifatida ma'naviyat tizimli ravishda joriy etildi. Davlat rahbariyati tomonidan ilgari surilgan siyosiy konsepsiyalar va ma'naviy dasturlar, xususan, "Millatlararo totuvlik yili" kabi tashabbuslar, aholining barcha qatlamlarida milliy o'zlikni qadrlash, bir-birining madaniyati va urf-odatlariga hurmat bilan qarashni rag'batlantirishga xizmat qildi. Bu jarayonning muhim jihati shundaki, ma'naviyat millatlararo totuvlikni nafaqat nazariy, balki amaliy yo'l bilan shakllantirish imkonini beradi. Misol uchun, turli etnik guruhlar o'rtasida o'tkaziladigan madaniy, badiiy va sport tadbirlari orqali yoshlar bir-birini tushunishga, bir-birining qadriyatlarini qadrlashga o'rganadi. Shu bilan birga, ma'naviyat ta'lim tizimiga singdirilgan holda, o'quv dasturlarida millatlararo hamjihatlik, bag'rikenglik, insonparvarlik va hurmat tamoyillari asosiy o'rin egalladi. Maktablarda, kollej va universitetlarda o'quvchilarga va talabalarga milliy qadriyatlar bilan bir qatorda, boshqa millatlarning tarixiy merosi, madaniyati va an'analari haqida ma'lumot berish orqali ularning dunyoqarashi kengaytirildi va ichki totuvlik tuyg'usi mustahkamlandi.

Shuningdek, ommaviy axborot vositalarining roli ham katta ahamiyatga ega bo'ldi. Televideniye, radio, gazeta va jurnallar orqali millatlararo totuvlikni targ'ib qilish, insonlar o'rtasida mehr-muhabbat, hurmat va bag'rikenglikni shakllantirish borasida keng qamrovli ishlar olib borildi. Masalan, turli millat vakillari ishtirokida yaratilgan madaniy dasturlar va hujjatli filmlar tomoshabinlarda bir-birini tushunish, o'zaro qadrlash va milliy uyg'unlik hissini kuchaytirishga xizmat qildi. Bu esa ma'naviyatning jamiyatdagi roli, faqat

amaliyotni tartibga solish bilan cheklanmasligini, balki insonlarning ichki dunyosini shakllantirish va ijtimoiy ongini rivojlantirishga qaratilganligini ko'rsatadi.

Tarixiy nuqtai nazardan qaraganda, O'zbekiston hududida turli millat va etnik guruhlar ming yillar davomida bir-birining madaniyati, urf-odatlar va turmush tarzini o'rganib, birgalikda yashashgan. Shu tariqa, millatlararo totuvlik nafaqat tashqi me'yorlar, balki ichki ma'naviy qadriyatlar bilan mustahkamlangan. Mustaqillik yillarida esa bu qadriyatlar davlat siyosatining markazida turib, jamiyatni birlashtiruvchi omil sifatida rivojlantirildi. Milliy bayramlar, an'anaviy tadbirlar, folklor festivallari va boshqa madaniy voqealar orqali turli millatlar o'z an'analari bilan tanishtirildi, ularni hurmat qilish va qadrlashga o'rgatildi. Shu bilan birga, diniy bag'rikenglikni targ'ib qilish maqsadida diniy tashkilotlar va ma'naviy markazlar faoliyati ham kengaytirildi, bu esa turli e'tiqodga ega bo'lgan insonlar o'rtasida tinchlik va o'zaro hurmatni mustahkamlashga xizmat qildi.

Ma'naviyatning yana bir muhim jihati – yosh avlodni tarbiyalashda o'zini ko'rsatadi. Bugungi kunning yosh avlodi, millatlararo totuvlikni qadrlash, bag'rikenglikni amalda qo'llash va o'zaro hurmatni shakllantirish orqali kelajakdagi jamiyat barqarorligining poydevorini yaratadi. Shu maqsadda maktab va oliy o'quv yurtlarida etnik madaniyatlar, tarixiy meros, milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtiruvchi maxsus kurslar va seminarlar tashkil etildi. Ushbu tadbirlar orqali talabalarda insoniylik, adolat, hurmat va bag'rikenglik tamoyillari singdirildi, bu esa millatlararo totuvlikni mustahkamlashda amaliy natija berdi.

Shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish bilan bog'liq masalalarda ham ma'naviyatning roli sezilarli. Millatlararo totuvlikni ta'minlash, etnik guruhlar o'rtasida teng imkoniyatlar yaratish, ijtimoiy adolatni ta'minlash orqali amalga oshiriladi. Shu jihatdan qaraganda, ma'naviyat insonlarning bir-biriga nisbatan hurmat, xayrixohlik va hamjihatlik hissini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu orqali jamiyat ichida ijtimoiy muvozanat saqlanadi, nizolar oldini olish imkoniyati oshadi va barqarorlik mustahkamlanadi.

Mustaqillik sharoitida olib borilgan ilmiy-tadqiqotlar va amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, ma'naviyat orqali millatlararo totuvlikni ta'minlash, nafaqat siyosiy va ijtimoiy barqarorlikni kafolatlaydi, balki insonlarning ongida bag'rikenglik, hamjihatlik va o'zaro hurmat tamoyillarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, ma'naviyat milliy uyg'unlikni saqlash, turli etnik guruhlar o'rtasidagi o'zaro ishonchni rivojlantirish, yosh avlodni tarbiyalash va jamiyatda umumiy qadriyatlarni shakllantirishda asosiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Shu tariqa, mustaqil O'zbekistonning barqaror rivojlanishi va millatlararo totuvlikni ta'minlashning muhim poydevori – ma'naviyatdir.

Ma'naviyat millatlararo hamjihatlikni shakllantirishda birinchi navbatda tarbiyaviy, madaniy va ma'rifiy jihatdan xizmat qiladi. Masalan, maktab va oliy ta'lim muassasalarida o'quvchilarga milliy qadriyatlarni o'rgatish, turli millat vakillari o'rtasida do'stlik va hurmatni rivojlantirish, tarixiy merosni qadrlash orqali yoshlar ongini tarbiyalash ishlari

=====
muntazam olib boriladi. Shu bilan birga, universitetlarda tashkil etilgan “Millatlararo totuvlik va ma’naviyat asoslari” kabi maxsus kurslar, seminar va konferensiyalar orqali talabalar nafaqat nazariy bilimga ega bo‘ladilar, balki turli millat vakillari bilan o‘zaro muloqot orqali amaliy ko‘nikmalarini rivojlantiradilar.

Madaniy tadbirlar va festivallar orqali ham ma’naviyatning roli aniq namoyon bo‘ladi. Turli millatlarning musiqa, raqs, teatr va adabiyot an‘analari orqali yoshlar bir-birining madaniy merosini qadrlashga o‘rganadilar. Shu tariqa, ma’naviyat orqali millatlararo totuvlik nafaqat nazariy asosda, balki amaliy tajriba orqali shakllantiriladi. Misol uchun, har yili o‘tkaziladigan “Sharq taronalari” xalqaro musiqa festivali turli millat vakillarining san‘atini keng jamoatchilikka taqdim etadi va yoshlar o‘rtasida o‘zaro hurmat hamda do‘stlik rishtalarini mustahkamlaydi.

Ma’naviyatning yana bir muhim jihati shundaki, u insonlarni o‘z milliy qadriyatlarini qadrlashga va bir-birining qadriyatlariga hurmat bilan qarashga undaydi. Shu nuqtai nazardan, tarixiy xotirani saqlash, tarixiy shaxslar va voqealarni o‘rganish orqali jamiyatda millatlararo hamjihatlik hissi kuchayadi. Masalan, buyuk tarixiy shaxslar, milliy qahramonlar va olimlarning hayoti va faoliyatini o‘rganish yoshlarni o‘z millatiga g‘ururlanishga, boshqa millat vakillarining tarixiy va madaniy merosini qadrlashga undaydi. Shu tariqa, ma’naviyat millatlararo totuvlikni ta‘minlashning g‘oyaviy poydevorini yaratadi, insonlar o‘rtasida bag‘rikenglik va hamjihatlikni mustahkamlaydi.

Shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy hayotdagi barqarorlik ham ma’naviyat bilan chambarchas bog‘liqdir. Jamiyatda etnik va diniy guruhlar o‘rtasida teng imkoniyatlarni yaratish, adolatni ta‘minlash, turli guruhlar o‘rtasida xayrixohlik va hamkorlikni rag‘batlantirish orqali ma’naviy muhit mustahkamlanadi. Misol uchun, mahallalarda va tumanlarda tashkil etilgan ijtimoiy loyihalar, madaniy va sport tadbirlari turli millat vakillari o‘rtasida do‘stona munosabatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ma’naviy targ‘ibot orqali yoshlar, ayniqsa, ekstremizm va millatlararo nizolardan uzoq turish tamoyillariga o‘rgatiladi, bu esa jamiyat ichidagi totuvlikni mustahkamlaydi.

Ma’naviyat millatlararo totuvlikni ta‘minlashda shuningdek, ommaviy axborot vositalari orqali keng jamoatchilikka yetkaziladi. Televideniye, radio, gazeta va internet resurslarida milliy qadriyatlarni hurmat qilish, bag‘rikenglik, insoniylik va adolat tamoyillarini targ‘ib qilish, turli millat vakillari ishtirokidagi madaniy va ilmiy dasturlar orqali amalda namoyon bo‘ladi. Bu jarayon orqali jamiyatda nafaqat rasmiy barqarorlik, balki insonlarning ruhiy va ma’naviy barqarorligi ham ta‘minlanadi.

Mustaqillik sharoitida ma’naviyat orqali millatlararo totuvlikni shakllantirish tajribasi shuni ko‘rsatdiki, bu jarayon kompleks va uzluksiz bo‘lishi kerak. U nafaqat davlat siyosati darajasida, balki har bir fuqaroning kundalik hayotida, oilada, maktabda va ish joylarida amalda qo‘llanilishi muhimdir. Shuning uchun davlat tomonidan yaratilgan ma’naviy dasturlar va targ‘ibot faoliyatlari bilan bir qatorda, jamiyatdagi har bir shaxsning ongida bag‘rikenglik, hurmat va hamjihatlik qadriyatlarini shakllantirishga alohida e‘tibor

qaratiladi. Shu bilan birga, ma'naviyatning jamiyatdagi roli millatlararo totuvlikni mustahkamlash bilan cheklanmay, u yosh avlodning ijtimoiy faolligi, madaniy bilimlari va insoniy fazilatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Talabalar va maktab o'quvchilari turli etnik guruhlar vakillari bilan birgalikda ilmiy, madaniy va sport loyihalarida ishtirok etib, bir-birini tushunish va qadrlash ko'nikmalarini amalda o'rganadilar. Bu esa nafaqat jamiyat ichidagi totuvlikni, balki kelajakdagi barqaror taraqqiyot poydevorini ham mustahkamlaydi.

Bugungi kunda O'zbekistonning har bir hududida madaniy markazlar, kutubxonalar, teatrlar va san'at muassasalari faoliyat ko'rsatadi, ular orqali turli millat vakillari o'z madaniy merosini namoyish etadi va boshqa millatlarning merosini o'rganadi. Masalan, tarixiy shaharlar va madaniy yodgorliklar, jumladan, Samarqand, Buxoro va Xiva kabi shaharlarda turli millat vakillari birgalikda ilmiy-tadqiqot va madaniy dasturlarda ishtirok etadi, bu esa millatlararo hurmat va do'stlikni amaliy tarzda rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, turli millatlar o'rtasidagi madaniy almashinuv jarayonlari yosh avlodda bag'rikenglik va hamjihatlik tuyg'usini shakllantiradi.

Shuningdek, davlat tomonidan olib borilayotgan targ'ibot ishlari ham millatlararo totuvlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Televideniye va radio dasturlari orqali insonlar o'rtasida mehr-muhabbat, xayrixohlik, insoniylik va adolat tamoyillari targ'ib qilinadi. Masalan, turli millat vakillari ishtirokida yaratilgan hujjatli filmlar va madaniy ko'rsatuvlar tomoshabinlarda bir-birini tushunish va qadrlash hissini kuchaytiradi. Shu tariqa, ma'naviyat orqali jamiyat ichidagi ruhiy barqarorlik va totuvlik mustahkamlanadi.

Mustaqillik sharoitida yosh avlodni tarbiyalash masalasi ham ma'naviyat orqali hal qilinadi. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida o'quvchilarga milliy qadriyatlar, etnik xilmaxillik va diniy bag'rikenglik asoslari o'rgatiladi. Shu bilan birga, yoshlar turli millat vakillari bilan birgalikda ilmiy, madaniy va sport tadbirlarida ishtirok etib, amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Bu jarayon yoshlar ongida o'zaro hurmat, do'stlik va bag'rikenglik tuyg'ularini shakllantiradi va kelajakdagi barqaror jamiyat poydevorini mustahkamlaydi.

Ma'naviyatning yana bir muhim jihati shundaki, u insonlarni milliy o'zligini qadrlashga, boshqa millat vakillarini hurmat qilishga va turli e'tiqod va urf-odatlariga nisbatan bag'rikeng bo'lishga o'rgatadi. Shu nuqtai nazardan, tarixiy shaxslar va voqealarni o'rganish, milliy merosni qadrlash va yosh avlodga yetkazish orqali jamiyatda totuvlik va hamjihatlik hissi kuchayadi. Shu tariqa, ma'naviyat millatlararo totuvlikni ta'minlashning g'oyaviy va ruhiy poydevorini yaratadi, insonlarning ongida o'zaro hurmat va bag'rikenglikni shakllantiradi.

Bundan tashqari, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik ham ma'naviyat bilan chambarchas bog'liq. Jamiyatda etnik guruhlar o'rtasida teng imkoniyatlar yaratish, adolatni ta'minlash, hamkorlikni rag'batlantirish orqali ma'naviy muhit mustahkamlanadi. Shu orqali nizolar oldini olish, etnik va diniy kelishmovchiliklarni kamaytirish va millatlararo totuvlikni saqlash mumkin bo'ladi. Mahalliy hokimiyatlar, ijtimoiy tashkilotlar va nodavlat

=====

tashkilotlar tomonidan olib borilayotgan loyihalar, tadbirlar va madaniy dasturlar turli millat vakillari o‘rtasida do‘stlik va hamjihatlik aloqalarini rivojlantiradi.

Mustaqil O‘zbekistonning tajribasi shuni ko‘rsatadiki, ma’naviyat millatlararo totuvlikni ta’minlashda strategik ahamiyatga ega. Bu jarayon faqat qonuniy va siyosiy vositalar bilan emas, balki insonlarning ruhiy-axloqiy, ma’naviy va madaniy ongini rivojlantirish orqali amalga oshiriladi. Shu tariqa, ma’naviyat millatlararo totuvlikning ajralmas omili sifatida, jamiyatning ichki barqarorligini, yosh avlodning tarbiyasi va davlatning uzoq muddatli rivojlanishini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi.

O‘zbekistonning mustaqillik yillaridagi tajribasi shuni ko‘rsatadiki, millatlararo totuvlikni ta’minlashda ma’naviyatning amaliy qo‘llanilishi juda keng. Masalan, turli millat vakillari ishtirokidagi madaniy va sport tadbirlari yoshlar o‘rtasida do‘stlik, bir-birini tushunish va qadrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, madaniy festivallar, teatr va konsertlar orqali insonlar bir-birining madaniy merosini bilib olishadi, qadrlashadi va hurmat qilishadi. Bu esa jamiyatda ichki tinchlikni mustahkamlashga, ekstremistik va millatlararo nizolarning oldini olishga xizmat qiladi.

Shuningdek, ma’naviyatning roli davlat siyosati va qonuniy me’yorlar bilan uyg‘unlashadi. Mustaqil O‘zbekistonda millatlararo totuvlikni ta’minlashga qaratilgan maxsus qonunlar qabul qilindi, ularning amalga oshirilishi ma’naviy-axloqiy asosda targ‘ib qilindi. Shu nuqtai nazardan, ma’naviyat davlat siyosatining ijrosi bilan uyg‘unlashgan holda jamiyatning turli qatlamlariga singdirildi. Misol uchun, mahalliy maktablarda va oliy o‘quv yurtlarida millatlararo totuvlik, bag‘rikenglik va insoniy qadriyatlar o‘rgatiladi, yoshlar turli millat vakillari bilan muloqot qilish orqali o‘zaro hurmat va do‘stlikni amalda o‘rganadilar.

Ommaviy axborot vositalari orqali ma’naviyatning targ‘ib qilinishi millatlararo totuvlikni mustahkamlashda yana bir samarali vosita bo‘ldi. Televideniye, radio va internet resurslari orqali milliy qadriyatlarni qadrlash, bag‘rikenglikni targ‘ib qilish, turli millat vakillari ishtirokidagi madaniy va ilmiy dasturlarni namoyish qilish orqali jamiyatda ruhiy va ma’naviy barqarorlik yaratiladi. Shu tariqa, ma’naviyat millatlararo totuvlikning g‘oyaviy poydevorini shakllantiradi va insonlarning kundalik hayotida amalda namoyon bo‘ladi.

Mustaqillik sharoitida ma’naviyat millatlararo totuvlikni ta’minlash jarayonida yosh avlodni tarbiyalashda ham muhim vosita sifatida xizmat qiladi. O‘quv dasturlarida milliy qadriyatlar, tarixiy meros, etnik va diniy bag‘rikenglik asoslari kiritilgan bo‘lib, yoshlar turli millat vakillari bilan birgalikda ilmiy, madaniy va sport tadbirlarida ishtirok etib, o‘zaro hurmat va do‘stlikni amalda o‘rganadilar. Bu esa kelajakdagi barqaror jamiyatning poydevorini mustahkamlaydi. Shuningdek, ma’naviyat jamiyatda ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashga ham hissa qo‘shadi. Etnik va diniy guruhlar o‘rtasida teng imkoniyatlarni yaratish, adolatni ta’minlash, hamkorlikni rivojlantirish orqali jamiyat ichidagi nizolar kamayadi, totuvlik mustahkamlanadi. Mahalliy hokimiyatlar, ijtimoiy

=====

tashkilotlar va nodavlat tashkilotlar tomonidan olib borilayotgan madaniy va sport loyihalari turli millat vakillari o‘rtasida hamjihatlik va do‘stlik rishtalarini mustahkamlaydi.

Shuni ta’kidlash lozimki, ma’naviyat millatlararo totuvlikni ta’minlashning faqat g‘oyaviy vositasi emas, balki strategik ahamiyatga ega bo‘lgan ijtimoiy kuch ekanligi mustaqillik yillarida yaqqol ko‘rinib turdi. Shu tariqa, ma’naviyat jamiyatning ichki barqarorligini saqlash, yosh avlodni tarbiyalash, milliy uyg‘unlikni mustahkamlash va davlatning uzoq muddatli rivojlanishini ta’minlashda asosiy rol o‘ynaydi. Maktab va oliy ta’lim muassasalarida olib borilayotgan ma’naviy-tarbiyaviy ishlar millatlararo totuvlikni shakllantirishda alohida ahamiyatga ega. Maktab darsliklarida tarixiy voqealar, milliy qadriyatlar, turli etnik guruhlarining urf-odatlar va madaniy merosi bilan tanishtirish orqali yoshlar ongida bag‘rikenglik, hurmat va hamjihatlik tuyg‘ulari rivojlantiriladi. Shu bilan birga, universitet va kollejlarda tashkil etilgan seminarlar, konferensiyalar va ilmiy loyihalar yoshlarni nafaqat nazariy bilim bilan, balki amaliy ko‘nikmalar bilan ham ta’minlaydi. Talabalar turli millat vakillari bilan birgalikda ishlash orqali bir-birini tushunish, qadrlash va hurmat qilish tajribasini orttiradilar, bu esa kelajakdagi barqaror jamiyat poydevorini mustahkamlaydi.

Madaniy va sport tadbirlari ham ma’naviyatning millatlararo totuvlikni mustahkamlashdagi rolining amaliy ko‘rinishi hisoblanadi. Turli millat vakillari ishtirokida o‘tkaziladigan konsertlar, teatr spektakllari, folklor festivallari va sport musobaqalari yoshlar o‘rtasida bir-birini qadrlash, bag‘rikenglik va hamjihatlik tuyg‘ularini rivojlantiradi. Masalan, har yili o‘tkaziladigan “Sharq taronalari” xalqaro musiqa festivali, turli millatlarning san’ati va madaniyatini keng jamoatchilikka taqdim etib, yoshlar o‘rtasida o‘zaro hurmat va do‘stlik rishtalarini mustahkamlaydi. Shu tariqa, ma’naviyat millatlararo totuvlikni nafaqat g‘oyaviy, balki amaliy asosda shakllantiradi.

Ommaviy axborot vositalari orqali millatlararo totuvlikni targ‘ib qilish ham muhim ahamiyatga ega. Televideniye, radio, gazeta va internet resurslarida turli millat vakillari ishtirokidagi madaniy, ilmiy va ma’rifiy dasturlar orqali insonlar o‘rtasida mehr-muhabbat, hurmat va bag‘rikenglik hissi uyg‘onadi. Shu yo‘l bilan jamiyatda ichki tinchlik va ruhiy barqarorlik mustahkamlanadi. Ma’naviyat orqali targ‘ib qilinadigan ushbu qadriyatlar insonlarning kundalik hayotida ham namoyon bo‘ladi: oilaviy munosabatlarda, mahalla va jamoat ishlarida, ish joylarida va do‘stlik aloqalarida. Mustaqillik davrida yosh avlodni tarbiyalash maqsadida ma’naviyatning roli alohida e‘tiborga olinadi. O‘quv dasturlariga milliy qadriyatlar, tarixiy meros, etnik va diniy bag‘rikenglik asoslari kiritilgan bo‘lib, yoshlar turli millat vakillari bilan birgalikda ilmiy, madaniy va sport tadbirlarida ishtirok etadilar. Bu jarayon yoshlar ongida o‘zaro hurmat, do‘stlik va bag‘rikenglik tuyg‘ularini mustahkamlashga xizmat qiladi va kelajakdagi barqaror jamiyat poydevorini yaratadi.

Shuningdek, ma’naviyat iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Etnik va diniy guruhlar o‘rtasida teng imkoniyatlarni yaratish, adolatni ta’minlash, hamkorlikni rivojlantirish orqali jamiyat ichidagi nizolar kamayadi, totuvlik

mustahkamlanadi. Mahalliy hokimiyatlar, ijtimoiy tashkilotlar va nodavlat tashkilotlar tomonidan olib borilayotgan madaniy, sport va ijtimoiy loyihalar turli millat vakillari o'rtasida hamjihatlik va do'stlik rishtalarini mustahkamlaydi. Shu tariqa, ma'naviyat millatlararo totuvlikni ta'minlashning g'oyaviy va ruhiy poydevorini yaratadi, insonlarning kundalik hayotida amalda namoyon bo'ladi.

Xulosa

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda millatlararo totuvlikni ta'minlashda ma'naviyatning roli beqiyosdir. Ma'naviyat jamiyatning ichki barqarorligini mustahkamlash, insonlar o'rtasida hurmat, bag'rikenglik va hamjihatlik tamoyillarini shakllantirishda asosiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ta'lim, madaniyat, sport, ommaviy axborot vositalari va kundalik hayot orqali ma'naviy qadriyatlarni targ'ib qilish, yosh avlodni tarbiyalash, milliy meros va madaniy qadriyatlarni hurmat qilish, etnik va diniy bag'rikenglikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, ma'naviyat ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, nizolarni oldini olish, millatlararo hamjihatlikni mustahkamlash va davlatning uzoq muddatli rivojlanishi uchun strategik poydevor vazifasini bajaradi. Shu tariqa, mustaqil O'zbekistonning barqaror rivojlanishi va millatlararo totuvlikni ta'minlash jarayonida ma'naviyat ajralmas va muhim omil sifatida o'zini namoyon qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. T., 2019.
2. "Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni rivojlantirish strategiyasi" Davlat dasturi, T., 2020.
3. Karimov I. Mustaqillik yillarida O'zbekistonning ma'naviy taraqqiyoti. T., 2018.
4. Rahimov N. Millatlararo totuvlik va jamiyat barqarorligi. T., 2017.
5. Qodirov S. Ma'naviyat va tarbiya asoslari. T., 2016.
6. O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi. Milliy qadriyatlar va etnik uyg'unlik. T., 2019.
7. Axmedov B. Madaniyat va ma'naviyat: Jamiyat rivojida roli. T., 2018.
8. Abdullayeva D. Yoshlar tarbiyasida ma'naviyatning o'rni. T., 2020.
9. O'qituvchi va tadqiqotchilar jurnali. Millatlararo totuvlik va pedagogik tadbirlar. №3, 2019.